

ПОЛІТИКА ОПОДАТКУВАННЯ СИГАРЕТ ТА ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ

ДЛЯ ЕЛЕКТРИЧНОГО НАГРІВАННЯ (ТВЕН):

ПЕРЕВАГИ ДОТРИМАННЯ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА —

7-РІЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СИГАРЕТ ТА ЗАКОН № 466-ІХ ЩОДО ТВЕН

Суттєве й систематичне збільшення податків на тютюнові вироби на рівні вищому за інфляцію та рівень економічного зростання, є доведеним ефективним механізмом зменшення споживання тютюну та пов'язаних із цим витрат системи охорони здоров'я. Крім того, це може принести додаткові надходження у місцевий та центральний бюджети. Міністерство фінансів України розробило, а Парламент затвердив ефективний «7-річний план» підвищення акцизного податку на сигарети. У 2020 році Верховна Рада України затвердила прогресивні зміни, які запроваджують оподаткування тютюнових виробів для електричного нагрівання (ТВЕН)¹ на рівні акцизних ставок на сигарети. Ці зміни також принесуть додаткові надходження, та можуть бути використані для посилення заходів з охорони здоров'я людей в Україні.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

- ▶ Відповідно до чинного законодавства з оподаткування сигарет та ТВЕН, з 2021 по 2025 рік номінальні податкові надходження становитимуть в середньому 131 млрд грн, що на 28,2 млрд грн більше ніж за реалізації пропозицій тютюнової індустрії.
- ▶ Впродовж 2021–2025 років номінальний дохід від податку на сигарети буде на 83 млрд грн менший, якщо Україна вирішить слідувати пропозиції тютюнової індустрії (збільшення ставок на 10%), а не затвердженого чинним законодавством графіку.
- ▶ Чинний графік забезпечує виконання вимог Директиви 2011/64/ЄС щодо досягнення мінімального акцизу на сигарети в розмірі 90 євро за 1000 сигарет до 2025 року. Пропозиція тютюнової індустрії щодо збільшення акцизу на 10% не дозволить досягти цієї євроінтеграційної цілі до 2025 року.
- ▶ Відповідно до закону 466-ІХ про оподаткування ТВЕН протягом 2021-2025 років в середньому щорічно буде отримано 28,8 млрд грн номінальних податкових надходжень, що на 12 млрд грн більше, ніж реалізація альтернативного сценарію тютюнової індустрії.
- ▶ Реалізація чинного графіку оподаткування сигарет, передбаченого у наступні 5 років (2021–2025 рр.), в довгостроковій перспективі врятує 488 тисяч життів від передчасних смертей, безпосередньо пов'язаних із вживанням тютюнових виробів.

¹ ТВЕН — тютюнові вироби для нагрівання використовуються з пристроями для забезпечення їх використання. В Україні такі пристрої представлені під марками «IQOS» та «glo»

СИГАРЕТИ

«7-річний план» збільшив специфічну ставку акцизного податку на сигарети у 2018 році та затвердив її щорічне поступове збільшення з 2019 по 2025 роки. За чинним графіком акцизний податок буде збільшуватися на 20% щороку протягом наступних 5 років — з 1 січня 2021 року до 1 січня 2025 року. Сигарети (з фільтром чи без) підпадають під дію змішаної ставки акцизного податку, яка складається зі специфічної та адвалорної ставки (12% від роздрібної ціни) акцизного податку. З 1 січня 2020 р. ставка специфічного акцизу становить 907,2 грн за 1000 сигарет. Мінімальне акцизне податкове зобов'язання становить 1213,61 грн за 1000 сигарет. У 2025 році специфічна ставка акцизного податку становитиме 2257,4 грн за 1000 шт. сигарет. Мінімальне акцизне податкове зобов'язання у цьому році складатиме 3019,85 грн за 1000 штук (близько 93,2 євро за курсом НБУ станом на серпень 2020 року).

Представники тютюнової промисловості запропонували інший графік збільшення податків. Замість щорічного збільшення акцизу на 20% протягом наступних 5 років (2021–2025 роки) тютюнова індустрія пропонує знизити рівень підвищення специфічного акцизу до 10% в рік протягом 10 років (з 2021 по 2030 роки). Таким чином до 2025 року специфічна ставка акцизного податку становитиме 1461,05 грн за 1000 сигарет (близько 45 євро).

Відповідно до чинної системи оподаткування, чиста поточна вартість загальної суми податку на сигарети, яка надійде у Держбюджет протягом наступних п'яти років (2021–2025 рр.) становить на 66.5 млрд грн більше, ніж при застосуванні альтернативної пропозиції від тютюнової індустрії.

Джерело: Розрахунки авторів.

Ми оцінюємо дисконтовану суму (з урахуванням інфляції) податкових надходжень, накопичених протягом наступних 5 років при чинній податковій системі, у 426 млрд грн (включаючи 319 млрд грн надходжень від акцизного податку), та лише 360 млрд грн надходжень при застосуванні пропозиції тютюнової промисловості (включаючи 265 млрд грн акцизних надходжень).

Протягом наступних 5 років чинний закон дозволить скоротити споживання сигарет (включаючи нелегальні вироби) в середньому на 5,6% щорічно (з приблизно 45,3 мільярдів сигарет у 2020 році до майже 34 мільярдів сигарет у 2025 році) та збільшити загальні надходження від податку на тютюнові вироби приблизно на 16% щороку — до 128 млрд грн у 2025 році. Пропозиція тютюнових компаній дозволить скоротити споживання лише на 3% щорічно (в середньому до 39 млрд сигарет до 2025 року) та збільшити податкові надходження лише приблизно на 6,4% щороку — до 97 млрд грн у 2025 році.

Реалізація чинного графіку оподаткування сигарет, передбаченого у наступні 5 років (2021-2025 рр.) в довгостроковій перспективі врятує 488 тисяч життів від смертей безпосередньо пов'язаних із курінням. Це майже вдвічі більше ніж кількість життів, які можуть бути врятовані у разі реалізації графіку запропонованого представниками тютюнової індустрії (лише 269 тисяч).

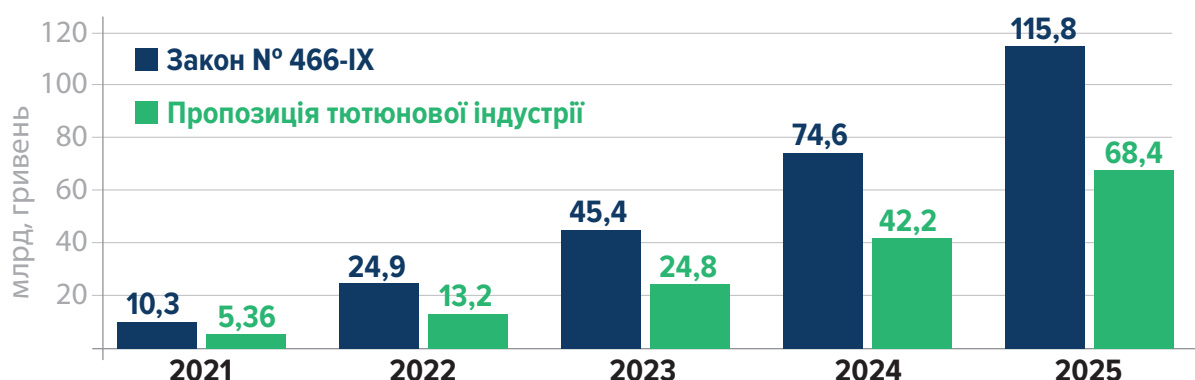
Джерело: Розрахунки авторів.

Чинний закон зменшить поширеність куріння серед дорослих з 17,4%, або 6,1 мільйонів дорослих українців (оцінка для населення віком від 16 років і старше) у 2020 році до 14,7%, або 5,2 мільйона дорослих українців у 2025 році. Водночас за планом від тютюнової індустрії щонайменше 15,9% або 5,6 мільйона дорослого населення 16 років і старше все ще куритимуть у 2025 році.

ТЮТЮНОВІ ВИРОБИ ДЛЯ ЕЛЕКТРИЧНОГО НАГРІВАННЯ (ТВЕН)

До 2020 року тютюнові вироби для електричного нагрівання або стіки (наприклад, стіки HEETS від PMI, Neosticks від BAT), що використовуються з пристроями для нагрівання тютюнових виробів (наприклад, IQOS від PMI, і glo від BAT), оподатковувались за категорією «тютюн та замітники тютюну». З 1 січня 2020 року ставка податку на стіки ТВЕН становила 1139,76 грн (39 євро) за 1 кг або 347,63 грн за 1000 штук. Згідно із Законом № 466-IX з 1 січня 2021 року на ТВЕН становитиме 1456,33 грн за 1000 штук, що еквівалентно ставці за сигарети. Надалі ставка буде збільшуватися щороку, аналогічно до податкової ставки на сигарети, і до 2025 року загальний акциз становитиме 3019,85 грн за 1000 штук ТВЕН.

За чинної податкової системи, чисті поточні загальні податкові надходження від ТВЕН протягом наступних п'яти років (2021–2025 рр.) становитимуть на 47,4 млрд грн більше, ніж при застосуванні альтернативної пропозиції тютюнової індустрії.

Джерело: Розрахунки авторів.

Ми оцінюємо дисконтовану (з врахуванням інфляції) суму податкових надходжень, яка буде накопичена при чинній податковій системі протягом наступних 5 років, у 115,8 млрд грн (включаючи 83 млрд грн акцизних надходжень). В той час за пропозицією представників тютюнової індустрії протягом того самого періоду надходження становитимуть лише 68,4 млрд грн (у тому числі 38,8 млрд грн надходжень від акцизів).

Ринок ТВЕН перебуває у фазі природного зростання: користувачі стають все більш схильними до їх споживання через зростання виробництва та стимулювання продажу зусиллями тютюнових компаній. Станом на 2019 рік в Україні було імпортовано та продано 3,3 мільярда ТВЕН, що становить лише 7% від розміру ринку сигарет (у 2019 році було продано 45 млрд сигарет). Це в 4.4 рази більше за імпорт та реалізацію ТВЕН у 2017 році (близько 0,75 мільярда тютюнових стіків для електричного нагрівання). Ми оцінюємо загальне споживання ТВЕН (включно з нелегальними виробами) на рівні 3,5 мільярда шт. у базовому 2020-му році. Наша модель враховує природний приріст продажів ТВЕН через ринкові сили, незважаючи на збільшення податків та цін. Протягом наступних 5 років чинний графік дозволить скоротити природний темп приросту споживання ТВЕН більше ніж пропозиція тютюнової індустрії.

ДЖЕРЕЛА ДАНИХ

- ▶ Дані про ціни та продажі отримані з щомісячних та річних звітів Національної служби статистики України ukrstat.gov.ua
- ▶ Інформація про поширеність куріння сигарет отримана з Щорічних звітів про опитування домогосподарств, Державної служби статистики України (ДССУ), доступних за посиланням bit.ly/34b4wTt
- ▶ Дані про обсяги ТВЕН отримані з різних джерел, включаючи Державну податкову службу України (обсяги імпорту) bit.ly/3n3taht; TobaccoIntelligenceUnit (tobaccointelligence.com); та Euromonitor International.
- ▶ Дані про ціни на ТВЕН отримані зі звітів TobaccoIntelligenceUnit та інвесторів PMI.
- ▶ Відомості про поширеність ТВЕН отримані з Euromonitor International та TobaccoIntelligenceUnit. tobaccointelligence.com
- ▶ Дані про населення отримані з Державної служби статистики України bit.ly/310r9kl
- ▶ Щодо процентної ставки — з Ключової процентної ставки Національного банку України, bit.ly/30ipVKI
- ▶ Курс валют (UAH-EUR): Bloomberg, станом на 20 серпня 2020 р. bloom.bg/2GforZn
- ▶ Податкова інформація про Податковий кодекс України: Парламент України, zakon.rada.gov.ua/laws
- ▶ Податкова інформація щодо 10-річного графіка від тютюнової промисловості: Університет Державної фіскальної служби України, травень 2020 р., «Податкове регулювання ринку тютюнових виробів в умовах його трансформації», <http://ndi-fp.nusta.edu.ua/newsView/345/>
- ▶ Зростання ВВП на душу населення та інфляція: не включено в цю версію моделі для зручності при читанні

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Естель Даучі, PhD, фахівець Campaign for Tobacco Free Kids, International Research,
✉ edauchy@tobaccofreekids.org

Павло Яворський, дослідник Київської школи економіки та Vox Ukraine, ✉ piavorskyi@kse.org.ua

